

ECN 120 – Makroøkonomi I H2023

Tirsdag 19. desember 2023, kl. 14:00-17:30 (3,5 timer)

Dette er oppgavene for del 2+3.

Verktøy: **C3: alle typer kalkulatorer, alle andre hjelpemidler - inkludert digitale**
Det er ikke tillatt å motta hjelp under eksamen fra andre

Fagansvarlig: Eirik Romstad.

Ekstern kontrollør av oppgaveteksten: Bjarne Ytterhus, Handelshøyskolen BI

Tekniske problemer på eksamen meldes IT (tlf.6723 0555)

Problemer med å levere denne delen av eksamen: [Skjema for teknisk support](#)

Bruk av ChatGPT og tilsvarende verktøy er tillatt når eksaminanden oppgir å ha brukt slike hjelpemiddel. Reint eller tilnærma reint sitat av svar laga med slike verktøy fører til 40% trekk i oppnådd score på spørsmålet (eks. 7 poeng i score og referert bruk av slike verktøy gir 4,2 som rundes ned til 4 i sensurert score). Omfattende ureferert bruk av slike verktøy kan føre til at eksamensbesvarelsa blir underkjent og i ekstreme tilfelle at det reises tiltale om plagiat. NMBU har rutiner for maskinell kontroll for plagiat og bruk av sitat.

Les følgende instruksjer nøye:

- Eksamen har tre hoveddeler (maks poeng og anbefalt tid): (1): 40 fleirvalgsspørsmål (40 poeng, 75 minutt), (2) fem grafiske analyser (30 poeng, 60 minutt), og (3) fem kortere spørsmål (30 poeng, 60 minutt). **Totalt antall poeng er 100. Sett av nok tid på slutten for å laste opp PDF til WiseFlow.**
- For hvert spørsmål skriv teksten rett inn i svararket (i Word-fila dere finner på WiseFlow sammen med denne oppgaveteksten i PDF). Viss du ikke kan svare på et spørsmål, la spørsmålet stå ubesvart. **Du skal ikke slette spørsmål du ikke har svart på** (for det gjør det lettere både for deg og meg å holde oversikten, og for deg å gå tilbake og svare på et spørsmål du ikke har svart på).
- For å svare på enkelte spørsmål må du kanskje tegne en figur. Den kan du tegne for hand, ta et bilde med mobilen din, og så lime inn på rett sted i dokumentet, ELLER du kan bruke et tegneprogram på PCen din og lime figuren inn. Korte kommentarer til figuren kan skrives inn med håndskrift på bildet av figuren. Meir utførlige kommentarer til figuren – skriv inn med PC på rett sted.
- Noen farger gjengis dårlig på bilder. Bruk derfor helst svart eller blå penn for figuren, og trenger du ei ekstra farge, bruk rød. Ikke bruk grønn for det er ei farge som vises dårlig på bilder.
- Merk alle akser og alle linjer og felt i grafene.
- Sett av tid til å konvertere dokumentet ditt til PDF før du laster opp i WiseFlow.

Spørsmåla til del 2 starter på neste side. Del 3 følger etter del 2.

DEL 2: GRAFISK ANALYSE (30 POENG)

Det er fem oppgaver i denne delen. Hvert delspørsmål er verdt 2 poeng. **Merk aksene og kurvene tydelig.** For delspørsmål (a), tegn en figur. I delspørsmål (b) og (c), bruk figuren du tegna i (a), marker det som skjer i figuren med bokstav for delspørsmålet (B og C). Når du er ferdig med å tegne figuren, ta et bilde av figuren og lim inn på rett plass. Skriv verbal tilleggsanalyse på PC.

2-1. Kapitalmarkedene når det er prisvekst

- (a) Tegn inn de kurvene som beskriver et vanlig kapitalmarked, gi navn på kurvene og aksene. Marker markedslikevekta.

Svar: her

- (b) Tegn inn hva som skjer i dette kapitalmarkedet når prisene i markedene for sluttprodukter auker. Marker den nye markedslikevekta.

Svar: her

- (c) Forklar hvorfor den effekten du har identifisert i (b) forsterker prisveksten.

Svar: her

2-2. Produksjonsgapet og konjunkturpolitikk

- (a) Forklar hva produksjonsgapet er, og hva som kjennetegner en låg- og en høgkonjunktur. Tegn en figur som illustrerer dette.

Svar: her

- (b) Forklar når restriktiv finanspolitikk er anbefalt (= forventet ønsket effekt er størst), og forklar hvordan den fungerer.

Svar: her

- (c) Forklar når ekspansiv pengepolitikk er anbefalt (= når den kan brukes med ønsket effekt) og forklar hvordan den fungerer.

Svar: her

2-3. Virkninger på forbruk av andre varer fra et tilbudssidesjokk for ei nødvendig vare

Den vanskelige forsyningssituasjonen for elektrisk kraft har ført til meget høye el-priser. Dette rammer mange husholdninger i Norge, spesielt husholdninger som kun har elektrisk oppvarming: Disse husholdningene kan i begrenset grad erstatte elektrisitet med andre energikilder. Mye høyere el-priser og små muligheter for å bruke annen energi gjør at husholdningene bruker vesentlig mer enn vanlig på oppvarming.

- (a) Tegn en graf som illustrerer markedet for andre normale forbruksvarer (enn elektrisitet) i Norge. Marker markedslikevekta i figuren.

Svar: her

- (b) Tegn inn virkningene av et negativt tilbudssidesjokk fra elektrisitetsmarkedet i figuren for andre varer i (a), og skriv den nye likevekta. Marker velferdstapet.

Svar: her

- (c) Hvordan kan lågkonjunkturer oppstå fra negative tilbudssjokk?

Svar: her

2-4. Arbeidsmarked med høyere priser på forbruksvarer

- (a) Tegn en figur for et vanlig arbeidsmarked *med en meningsfylt tarifflønn*. Sett navn på aksene og kurvene. Forklar hva som skjer og marker hva som er sysselsettinga med den valgte tarifflønna.

Svar: her

- (b) Vis grafisk hva skjer i dette arbeidsmarkedet innafor en tariffperiode med tarifflønna W^A når produktprisen auker. Kommenter hva som skjer verbalt.

Svar: her

- (c) Hva skjer når ei ny tarifflønn skal forhandles ved utløpet av tariffperioden fra (b)?

Svar: her

2-5. Pengemarkedet under inflasjon

- (a) Tegn en figur som beskriver et vanlig pengemarked. Sett navn på aksene og kurvene. Marker markedslikevekta.

Svar: her

- (b) Vis effekten grafisk i dette pengemarkedet når inflasjonen auker. Forklar kort hva som skjer.

Svar: her

- (c) Sentralbanken vurderer inflasjonen i (b) som for høy. (i) Nemn de tre pengepolitiske virkemidla for å dempe inflasjonen. (ii) Velg og vis grafisk hvordan ett av disse virkemidla kan brukes for dempe inflasjonen (du kan sjøl velge virkemiddel).

Svar: (i) her

(ii) her

(iii) her

DEL 3: KORTE SPØRSMÅL MED UTREKNINGER, GRAFISK ELLER VERBAL ANALYSE (30 POENG)

Det er fem oppgaver i denne delen. Hver oppgave er verdt 6 poeng (hvert delspørsmål er verdt 2 poeng). Viss du meiner at vesentlige opplysninger mangler eller er utelatt fra oppgaveteksten for å kunne svare på en klar måte, start svaret ditt med å **skrive ned de forutsetningene** du trenger for å gi et klart svar. På noen av oppgavene er det mulig at en enkel figur eller et eksempel kan gjøre det lettere for deg å svare klart.

3-1. Langsiktig økonomisk vekst og omstilling

Omstilling har vært en av de viktigste grunnene til økonomisk vekst i Norge etter 1950.

- (a) (i) Forklar hvordan omstilling som bidrar til økonomisk vekst innebærer i forhold til verdiskaping. (ii) Illustrer med noen få eksempler.

Svar: (i) her

(ii) her

- (b) Hvorfor gir omstilling per arbeidstaker vanligvis et mindre bidrag til økonomisk vekst enn å skaffe arbeid til den samme personen?

Svar: her

(c) Hvordan påvirker utdanning graden av omstilling i en økonomi?

Svar: her

3-2. Skattefinansiert eller privat pensjonssparing

Pensjonsreformen innebærer en reduksjon i rettighetsbasert pensjon til høyere grad av pensjon basert på livsløpsinntekt .

(a) Hva er den viktigste årsaka til at denne omlegginga av pensjonsordningene i Norge?

Svar: her

(b) Hvordan kan privat pensjonssparing auke velferden for de med ei standard lønnsutvikling gjennom den yrkesaktive delen av livet sammenlikna med skattefinansiert pensjonssparing? Illustrer gjerne med en figur.

Svar: her

(c) Milton Friedman sin permanente inntektsmodell (også kjent som den permanente inntekts-hypotesa) svekker virkningene fra (b). Hvordan?

Svar: her

3-3. Redusert vekst i eller fallende boligpriser, og lønns- og priskontroll

Det siste året har vi sett at veksten i boligprisene har avtatt i Norge. I høst har tom. boligprisene falt.

(a) Hvordan vil dette påvirke husholdningene sitt forbruk? Forklar kort.

Svar: her

(b) Norges Bank har auka styringsrenta i løpet av 2022. Hvorfor må Norges Bank være forsiktig med å auke styringsrenta ytterligere?

Svar: her

(c) Den økonomiske utviklinga det siste året med høge kraftpriser og to omfattende streiker i offentlig sektor, lærerstreiken og streiken blant noen barnehageansatte, har fått enkelte til å ta til orde for å auke bruk av tvungen lønnsnemnd og andre direkte måter å kontrollere lønns- og prisstigninga på som f.eks. lønns- og priskontroll. Forklar kort hvorfor dette ikke er en god idé økonomisk sett.

Svar: her

3-4. Internasjonale forhold

Krigen i Ukraina har påvirket den økonomiske situasjonen negativt, spesielt i Vest-Europa men også i resten av verden. Høgere priser på mineralgjødsel (kunstgjødsel) og andre viktige innsatsfaktorer har ført til høgere matpriser globalt, spesielt tidlig i året, jf. FAO sin matvareprisindeks (se figur til høyre).

I siste halvdel av året har de internasjonale matvareprisene falt og indeksen er nå på omlag samme nivå som ved utgangen av 2021. Matvareindeksen er fortsatt høy sammenlikna med 2019 og 2020.

- (a) Hvilke grupper er særlig utsatt som følge av høge matpriser og hvordan kan det påvirke økonomien, spesielt i fattige land? Forklar kort.

Svar: her

- (b) De særs høge matvareprisene ser ut til å være av forbigående art. Hvilke føringer får dette for den økonomiske politikken? Forklar kort.

Svar: her

- (c) Regionale matvarekriser skaper spesielle utfordringer for de fattigste. Hvordan bør dette møtes på kort og lang sikt.

Svar: her

Release date: 02/12/2022

3-5. Dagsaktuelt: Årsaker til høy inflasjon i 2022 – og virkemidler for å dempe inflasjonen

Den høge inflasjonen vi har sett internasjonalt og i Norge det siste året kan skyldes flere årsaker. Under følger to hypoteser om viktige årsaker til den høge inflasjonen vi har opplevd i Norge det siste året.

- (a) Etter drøye to år med restriksjoner på ferie pga. koronapandemien ønska mange hushold en skikkelig ferie. Med oppsparte midler fra koronaperioden var det mulig for mange å bevilge seg en dyrere ferie enn vanlig. Feriebudsjetten til en gjennomsnittlig norsk voksen innbygger var på ca 22.000 kr i 2022, noe som er en auke på ca 2.400 kr i forhold til året før. Til sammenlikning var medianinntekta ca 550.000 og gjennomsnittsinntekta ca. 610.000 kr.

Hvorfor er ferie sannsynligvis ikke ei sterk årsak til den høge inflasjonen i Norge det siste året?

Svar: her

- (b) Høge energipriser har forplanta seg til resten av økonomien både i utlandet og i Norge, og bidratt til at energintensive produkt og oppvarming har blitt vesentlig dyrere i 2022. For et hushold med 20.000 kilowatttimer utgjør de høge strømprisene fort 30-40.000 kr i ekstra kostnader. Mat er ei anna varegruppe med sterk prisvekst, bl.a. som følge av høge priser på handelsgjødsel (kunstgjødsel). Mange hushold har hatt redusert eller til og med negativ sparing i 2022.

Hvordan kan disse forholda ha påvirket konsumprisindeksen i Norge?

Svar: her

- (c) Hvordan kan fallende privat sparing bidra til å forklare at Norges Bank har valgt å sette opp styringsrenta med 2,5 prosentpoeng i løpet av 2022?

Svar: her

Bjarne Ytterhus
ekstern vurdering av oppgaveteksten

Eirik Romstad
fagansvarlig